
– Vi er altfor lojale!

INTERVJU

TORI FLAATTEN HALVORSEN

tori.f.halvorsen@gmail.com

Anestesilege Elin Andersen tør å kritisere mye av det som skjer i helse- og sosialtjenesten. Hennes NRK-ytring om sønnen Håkon som døde under pandemiens strenge tiltak, rørte mange – inkludert en anonym gatekunstner.

Foto: Leikny Havik Skjærseth

Huset til Elin Andersen og samboeren ligger i nabolaget til sykehuset i Hamar, byen de kom til for 20 år siden. Hun var ferdig med turnustjenesten, hadde tre barn under skolepliktig alder og ville komme nærmere familien. Nå står inngangsdøren vidåpen. Man kommer rett inn i en romslig stue med åpen kjøkkenløsning og hvor trærne vokser tett inntil de mange vinduene. Elin, hunden og katten er alene i huset. Veggene er nymalte. På sofaryggen står et bilde av sønnen Håkon malt av en anonym gatekunstner.

– Vi har bestemt oss for å beholde huset. Nye farger gjør godt. Det er fint å gjøre noe praktisk. Jeg vet at Håkon hadde elsket det gule, forteller hun og inviterer til Farris i sofaen med et fargesprakende teppe hun nylig kjøpte i Den sentralafrikanske republikk.

– Jeg skrev under en arbeidsavtale med Leger Uten Grenser dagen før Håkon døde. Ting hadde jo roet seg, alle ungene hadde flyttet ut og jeg skulle gjøre det jeg hadde planlagt lenge – og som Håkon heiet på. Underbemanning gjorde også at motivasjonen på jobben var dalende, forklarer Elin. I vår kom hun hjem fra oppdraget med Leger Uten Grenser som ble utsatt i nesten to år.

Døde alene på hybelen

Elin er ikke redd for å snakke om Håkon, som bare ble 20 år. Det har hun også gjort flere ganger gjennom NRK Ytring. 650 000 mennesker – ny leserreord – leste det første innlegget som ble publisert i januar 2022. Da var det gått et halvår siden Håkon døde med legemidler i blodet, liggende på ryggen alene på en liten hybel i Nordre Follo, som da var den aller mest nedstengte kommunen grunnet en ny koronavariant.

– Hadde bare noen dyttet ham over på siden og fått ham til å trekke pusten, slik vi får pasientene til å gjøre etter en narkose, så hadde han overlevd, sier anestesilegen. Hun fikk dødsbudskapet av politiet, som ringte i det hun skulle innlede en narkose. Hun kan fortsatt kjenne kraften fra en nær kollegas kropp som holder henne fast.

– Obduksjonen viste tegn til aspirasjon og et terapeutisk nivå av legemidler i blodet. Ufrie luftveier er den mest sannsynlige dødsårsaken. Sikre svar får vi aldri.

Pandemirestriksjoner og tvangsbehandling

Elin var tidlig skeptisk til pandemihåndteringen. Hun startet diskusjoner på jobben og skrev innlegg som ingen ville ha. Innlegget som ble publisert på NRK Ytring, var skrevet i sinne. Hun var tydelig på at Håkon var et pandemioffer – uten virus i kroppen. Det vil si, det hadde ingen testet. Av den grunn ble Elin oppringt av en ansatt som ville stoppe familien på vei til syning på Rikshospitalet – det samme sykehuset hun hadde oppholdt seg på nesten døgnet rundt i studietiden. Når hun likevel fikk kranglet seg inn for å ta den siste avskjed med Håkon, måtte de kle seg i full smittebekledning, inkludert hansker og munnbind.

– Munnbindet rev vi selvfølgelig av oss, forteller hun og liksom napper av munnbindet med en kraftig armbevegelse.

Dagen etter ytringen ble Elin intervjuet på direkten på Dagsrevyen. Støtten fra foreldre og ungdom med og uten rusutfordringer var og er overveldende. Også Elins andre innlegg på NRK Ytring, om tvangsbehandling av ungdom med skadelig bruk av rusmidler, ble hyppig lest. Hun skriver: «Tvang møtes av trass.

Av intens motvilje. Av hat mot systemet. Tvang er stygge bilder i hodet du aldri blir kvitt.» En kirurg stoppet nylig Elin og takket henne for å ha pekt på hvordan tvang kan skade. Dagen før intervjuet ga en fremmed kvinne Elin en klem fordi hun tør å snakke. Gjennom foredrag for barnevernet understreker Elin at ungdom trenger nærheten til mennesker de er glade i, og at frihetsberøvelse mot mennesker i utvikling er mer skadelig enn helende. Det være seg som rusbehandling eller under en pandemi.

– Vi er altfor lojale til systemet, og vi må tenke nytt om rusbehandling, komme oss bort fra skam og straff.

Skyld, men ikke skam

Elin er klar på at skadelig bruk av rusmidler kan slå ned i alle familier, uavhengig av evner, interesser eller oppvekst.

– Skyld er det aller vanskeligste å slippe. Skyld for at jeg jobbet så mye og for at jeg som mor ikke skjønnte hvordan Håkon hadde det. Skyldfølelsen er nok større fordi jeg selv jobber som lege. Hadde vi visst at Håkon hadde en overdose med hjertestans fire uker før han døde, hadde vi handlet annerledes. Da fikk Håkon hjerte-lunge-redning av en kompis før han ble kjørt til Ahus, utdyper hun med tårer i øynene.

Foto: Leikny Havik Skjærseth

Håkon hadde ikke brukt rusmidler på over to år da uhellet skjedde. På sykehuset sa sønnen at han ikke ville bekymre mor. «Hun er lege» skal han ha sagt som en slags unnskyldning for at de ikke skulle ringe. Etter mindre enn ti timer tok han bussen alene hjem til hybelen.

– Hallo – er ikke dette en spesialisthelsetjeneste? Er det ikke da voksne, ansvarsfulle tanker skal slå inn? spør hun vel vitende om loven om taushetsplikt.

Etter nesten to år kom statsforvalterens konklusjon i saken: «Vår vurdering er at pasienten kun delvis fikk helsehjelp i tråd med god praksis. Helsehjelpen var likevel innenfor det forsvarlige.» Det rettes kritikk mot for lite tett og for lite tverrfaglig oppfølging samt sviktende kommunikasjon innad i helsetjenesten. For eksempel: «Det er ikke sendt epikrise fra akuttavdeling eller gitt beskjed om at pasienten hadde vært innlagt som følge av overdose til DPS, noe som ville vært naturlig.»

– Hva betyr dette? At det er avvikende praksis uten at det er uforsvarlig når en 20 åring dør, gir ikke mening. Noen skulle ha ringt oss eller Håkons behandlere. Når folk skades i trafikkulykker eller ved en feiltagelse drikker noe giftig, blir pårørende varslet uten samtykke fra pasienten. Håkon var behandlingsmotivert og ønsket ikke å dø. Det var to ulykker, den siste var varslet.

Naiv tro på behandlingsapparatet

En sprekke etter en rusfri periode er spesielt risikofylt ettersom kroppen tåler mindre doser enn før. Med én overdose øker sjansen for en ny. Halvparten av unge mennesker som behandles i rusomsorgen, får tilbakefall.

– Jeg var naiv, trodde på behandlerne og tok det for gitt at de snakket sammen på tvers av behandlingsnivåer. Som pårørende, mor og lege vil man ikke være brysom eller kritisk. Jeg trodde at Håkon kunne alt om farene med rus. Han var i ettervern, men bodde alene på en trang hybel i en hermetisk lukket kommune, og fikk verken gå på skole, trening eller jobb. Håkon og gutta som trente utendørs ble til og med truet med politianmeldelse. Det burde ha vært en regel om at *alle måtte ha minimum fire nære venner* tett på seg gjennom hele pandemiperioden. Ungdom trengte samhørighet og meningsfylte dager, slår Elin fast. Det var akkurat det hun selv opplevde i Afrika.

«Det burde ha vært en regel om at alle måtte ha minimum fire nære venner tett på seg gjennom hele pandemiperioden»

Leger Uten Grenser i Afrika

– Vi har mye å lære av land med begrensede ressurser. På fødeavdelingen der jeg jobbet, er det storfamilien som steller mor og barn. De vasker både dem og klærne deres. Så skifter de på senga, lager mat, serverer, stuller og steller med kun noen millimeterers avstand. Familien er en viktig ressurs. Du klarer deg ikke uten. På godt og vondt. I Norge blir familie og venner satt på siden. Målet er at du skal klare deg klin alene. Vi har havna i feil grøft.

Tårene renner.

– Gråter du hver dag?

– Ja. En fin kollega som mistet datteren sin som ung, sier at det kommer til å bli bedre.

– Tenker du alltid på Håkon?

– Ja, hele tiden. I starten av Afrika-oppholdet kom han enda nærmere. Seks-åtte ansatte bodde sammen i et hus. Det ble snakket kun fransk – noe jeg forstår nok til å fungere på operasjonsstua, men ikke nok i den sosiale settingen. Av sikkerhetsmessige grunner kunne vi ikke bevege oss fritt utendørs. Fra soverommet så jeg ut i bakgården der det ikke var en sjel. Det gjorde det ekstra vanskelig. Plutselig følte jeg meg i dårlig fysisk form.

– Dårlig fysisk form?

– Jeg ble slapp og uten energi, som ved en kronisk bihulebetennelse. Tankene spant. Da kjente jeg på kroppen hvordan Håkon, og andre som bodde alene, må ha hatt det under den lange nedstengingen. Da jeg fikk et nytt soverom, kunne jeg se ut der folk levde. Det gjorde hele forskjellen. Tenk at jeg som er over 50, har en trygg og støttende samboer og hadde meningsfylte og spennende arbeidsdager, ikke tålte det trange rommet. Da er det ikke så rart at ungdom ble syke av å sitte passive i ukesvis med en utsikt der alt var dødsens stille. Man skjønner ikke andres opplevelser ordentlig før man selv kjenner noe tilsvarende på kroppen. Under pandemien ble helsearbeidere og politikere høye på seg selv. De fikk tellesyke under et r-tallregime, sier anestesilegen oppgitt.

«Man skjønner ikke andres opplevelser ordentlig før man selv kjenner noe tilsvarende på kroppen»

– Hvordan liker du selv å være lege?

– Jeg har alltid elsket teamarbeidet, kollegaene og yrket som anestesilege. Ikke minst det viktige treffpunktet med mennesker i deres sårbarhet ved akutt sykdom eller skade er spennende. Men «produksjonstankegangen» orker jeg ikke mer av. Systemet belønner oss for å gjøre ting, i stedet for å *ikke* gjøre – selv om det siste kan være vel så god pasientbehandling. At vi skal være så flinke til å følge prosedyrer og algoritmer og for all del ha ryggen fri, gjør at vi glemmer å være kloke. Som en kollega sier: vi er blitt flinke, men helt korka!

«At vi skal være så flinke til å følge prosedyrer og algoritmer og for all del ha ryggen fri, gjør at vi glemmer å være kloke»

Hverdagene to år etter

– Var det lurt for deg å reise til Afrika?

– Ja, definitivt. Etter hvert ble det en fin opplevelse som jeg gjerne gjentar. I forkant hadde jeg grundige samtaler med ansatte i Leger Uten Grenser og med min behandler på Sorgpoliklinikken på Ahus. Vi var enige om at tiden var inne – at det ikke var en flukt fra hverdagen. Jeg hadde allerede jobbet fullt en god stund, nå på en dagkirurgisk avdeling der pasientene har gode livsutsikter. Jeg klarte og klarer jobben min bra, det vil si at jeg drar på meg en «våtdrakt» på morgenen. Da er jeg «den gamle Elin». Når jeg trekker av meg «drakten» og kommer hjem, er jeg dønn sliten. Men det er verdt det.

«Jeg tenker jo ikke på framtida slik jeg gjorde før. Når man mister et barn, blir alt helt annerledes»

– Spiller du «den gamle Elin»?

– Tidligere var jeg utadvendt, sosial, trente og bakte brownies før jobben når noen hadde bursdag. Håkon hadde mye av det samme. Nå presser jeg meg til å gå på sosiale ting, men går utslitt hjem etter et par timer. Om hva som er «meg» og hva som er «liksom-meg», er vanskelig å svare på. Og framover? Jeg tenker jo ikke på framtida slik jeg gjorde før. Når man mister et barn, blir alt helt annerledes. Det viktige er at vi fire som er igjen i kjernefamilien, støtter hverandre og holder sammen. Storebror bruker skoene til Håkon. Lillesøster bruker skjortene hans. De er sterke.

Bildet av Håkon

Stadig dreier øynene mine bort fra Elin og mot kunstverket som er malt etter fotografiet av Håkon, som NRK publiserte. Elin kjenner identiteten til ungdomsarbeideren og gatekunstneren som også kjente på frustrasjonen under pandemiestriksjonene.

Elin Andersen

Født i 1972

Cand.med., 1999

Lege i spesialisering og overlege ved Anestesiavdelingen, Sykehuset i Hamar, 2005–22

Spesialist i anestesi, 2012

Overlege i anestesi ved Akershus universitetssykehus, 2022–d.d.

Oppdrag for Leger Uten Grenser i Den sentralafrikanske republikk, vinter 2022–23

Skrevet to innlegg på NRK Ytring i 2022 og 2023

– Han er anonym for å unngå straffeforfølgelse grunnet sin ytringsform. Leger er en privilegert gruppe som må snakke høyt om annet enn egen lønn og belastning. Vi har ansvar for å snakke om hvordan andre folk har det – grupper som ikke blir lyttet til.

NRK-ansatte mente at fotografiet ville bli værende i vår nasjons kollektive bevissthet – som et bilde på de uheldige sidene ved nedstengingen. Likevel var og er det en vanskelig avveining å gå ut med privat informasjon om vår flotte sønn. Han var først og fremst en fin gutt med vitnemålet i lomma og en studieplass som ventet. Helsetjenesten må kunne møte sånne som han – altså unge mennesker i livstruende akutte kriser – på en klokere måte, avslutter Elin med et ekstra trykk på MÅ.

Publisert: 12. oktober 2023. Tidsskr Nor Legeforen. DOI: 10.4045/tidsskr.23.0570

Opphavsrett: © Tidsskriftet 2026 Lastet ned fra tidsskriftet.no 26. mars 2026.